

9. Наконечна О.П. Естетичне як тип духовності. Автореф. дис. д-ра філософ. наук: 09.00.08 / О.П. Наконечна; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2004. – 34 с.

10. Озадовська Л.В. Парадигма діалогічності в сучасному мисленні / Л.В. Озадовська. – К.: ПАРАПАН, 2007. – 164 с.

11. Павлишин М. Канон та іконостас : Літературно-критичні статті / М. Павлишин. – К.: Час, 1997. – 447 с.

12. Павлишин М. Постколоніальна критика і теорія / М. Павлишин // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Л.: Літопис, 1996. – С.531–535.

13. Пахльовська О. Ave, Europa! : статті, доповіді, публіцистика / О. Пахльовська. – К.: Пульсари, 2008. – 653 с.

14. Рябчук М. Дилеми українського Фауста: громадянське суспільство і «розбудова держави» / М. Рябчук. – К.: Критика, 2000. – 272 с.

15. Рябчук М. Постколоніальний синдром. Спостереження / М. Рябчук. – К.: Вид-во «К.І.С.», 2011. – 288 с.

16. Тоффлер А. Футурошок / А. Тоффлер. – СПб.: Лань, – 1997. – 464 с.

17. Шевчук В. Загублена українська культура за тисячу років / В. Шевчук. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 74 с.

References

1. Bodryjyar Zh. Symulyakry symulyciyi / Zh. Bodryjyar // Fylosofiya epochy postmoderna. – Mn.: Krasuko-prynt, 1996. – S. 48–73.

2. Gercz K. Polza raznoobrazyya / K. Gercz; per. s angl. V. Yanova i E. Solov'eva // THESIS, 1993. – Vyp. 3. – S. 168–184.

3. Zhulynskiy M. Naciya. Kul'tura. Literatura / M. Zhulynskiy. – K.: Naukova dumka, 2010. – 557 s.

4. Ivanyshyn P. Dva postkolonializmy: nacionalno-ekzystenciynna dyferenciacya / P. Ivanyshyn // Visnyk Lvivskogo universytetu. Seriya filologichna. – 2004. – Vyp. 33. – Ch.2. – S.191–198.

5. Kostenko L. Gumanitarna aura nacyi abo defekt holovnoho dzerkala. – 2-ge vyd. / L. Kostenko. – K.: Vydavnychyi dim «Kiyev-Mogylyanska Akademiya», 2005. – 32 s.

6. Krymskij S.B. Zapyty filosofskiyh smysliv / S. B. Krymskij. – K.: Vyd. PARAPAN, 2003. – 240 c.

7. Kulikova T.M. Multykulturalizm: socialno-metodologichnyy aspekt: Avtoref. dys. kand. filosof. nauk: 09.00.03 / T.M. Kulikova. – Kh.: Khark. nacz. un-t im. V. Karazina, 2006. – 18 s.

8. Lyudyna v esencijnyh ta ekzystenciynnyh vymirax / Vidp. red. Tabachkovskij V.G. – K.: Naukova dumka, 2004. – 247 s.

9. Nakonechna O.P. Estetychne yak typ duxovnosti. Avtoref. dys. d-ra filosof. nauk: 09.00.08 / O.P. Nakonechna; Kiyiv. nacz. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2004. – 34 s.

10. Ozadovska L.V. Paradygma dialogichnosti v suchasnomu myslenni / L.V. Ozadovska. – K.: PARAPAN, 2007. – 164 s.

11. Pavlyshyn M. Kanon ta ikonostas : Literaturno-krytychni statii / M. Pavlyshyn. – K.: Chas, 1997. – 447 s.

12. Pavlyshyn M. Postkolonialna krytyka i teoriya / M. Pavlyshyn // Slovo. Znak. Dyskurs: Antologiya svitovoyi literaturno-krytychnoyi dumky XX st. / Za red. M. Zubryczkoyi. – L.: Litopys, 1996. – S.531–535.

13. Pakhlovska O. Ave, Europa! : statii, dopovidi, publicystyka / O. Pakhlovska. – K.: Pulsary, 2008. – 653 s.

14. Ryabchuk M. Dylemy ukraiynskogo Fausta: gromadyanske suspilstvo i «rozbudova derzhavy» / M. Ryabchuk. – K.: Krytyka, 2000. – 272 s.

15. Ryabchuk M. Postkolonialnyy syndrom. Sposterezhennya / M. Ryabchuk. – K.: Vyd-vo «K.I.S.», 2011. – 288 s.

16. Toffler A. Futuroshok / A. Toffler. – SPb.: Lan, 1997. – 464 s.

17. Shevchuk V. Zagublena ukraiyinska kultura za tysyachu rokiv / V. Shevchuk. – K.: Vydavnychyi dim «Kiyev-Mogylyanska akademiya», 2008. – 74 s.

Lazarovych N. V., PhD, assistant professor, chair of Theory and History of Culture, Ivan Franko National University of Lviv, nadiya.lazarovych@gmail.com

Ukrainian socio-cultural space in the context of transformation processes: social and philosophical analysis

The aim of this article is to research the impact of globalization and technological values on the modern Ukrainian socio-cultural space. For research was used a multidisciplinary and systemic approach, the method of comparative analysis, methods for abstraction, synthesis, generalization and other. It was revealed that multi-vector and «ambivalence» of Ukrainian socio-cultural space deepens postmodern discourse

as a mechanical application of theoretical concepts to Western philosophical and cultural context and postcolonial heritage of Ukrainian culture. The fundamental principles of dialogic paradigm and the concept of «intercultural polylogue», which involve the preservation and development of cultural values, norms, paradigms, based on dialogic interaction has been analyzed. The content of the cultural pluralism, which represents concepts of multiculturalism, transculturalism, interculturalism based on review. The ways of integration of socio-cultural fragmentations of modern space based on substantial depth and spiritual heritage of Ukrainian culture were analyzed.

Keywords: globalization, cultural pluralism, multiculturalism, transculturalism, interculturalism, postmodernism, postcolonialism, dialogical paradigm, intercultural polylogue

Лазарович Н. В., кандидат філософських наук, доцент кафедри теорії та історії культури, Львівський національний університет імені Івана Франка, nadiya.lazarovych@gmail.com

Украинское социокультурное пространство в контексте трансформационных процессов: социально-философский анализ

В статье автор ставит перед собой задачу исследовать влияние процессов глобализации и ценностей техногенной культуры на современное украинское социокультурное пространство, используя междисциплинарный и системный подходы, метод сравнительного анализа, общенаучные методы абстрагирования, синтеза, обобщения и др. Установлено, что поливекторность и «амбивалентность» украинского социокультурного пространства углубляет постмодернистский дискурс как механическая аппликация теоретических западноевропейских концептов на философско-культурологический контекст, а также постколониальное наследие украинской культуры. Проанализированы основные принципы диалогической парадигмы, а также концепция «междукультурного полилога», что предполагает сохранение и развитие культурных ценностей, нормы, парадигм, исходя из диалогического взаимодействия. Рассмотрено суть культурного плюрализма, представленного концепциями мультикультурализма, транскультурности и интеркультурности. Проанализированы пути интеграции мозаичности современного социокультурного пространства на основе глубинных субстанционально духовных основ украинской культуры.

Ключевые слова: глобализация, культурный плюрализм, мультикультурализм, транскультурность, интеркультурность, постмодернизм, постколониализм, диалогическая парадигма, междукультурный полилог.

* * *

УДК 339.9(477)

Олексенко Р. І.,
доктор філософських наук, професор кафедри філософії, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького (Україна, Мелітополь), roman.xdsl@rambler.ru

ФІЛОСОФІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розкрито філософію сталого розвитку в період глобалізації та інформаційної революції. Проаналізовано процеси які протікають в епоху глобалізації. Окреслено місце «людини» в епоху сталого розвитку.

Ключові слова: філософія, сталий розвиток, глобалізація, гармонія.

Новітня філософія економічного розвитку розгортається як філософія людини в системі економічних відносин. Принцип людиноцентризму в сучасному світі набуває ознак ключового не лише в ідеологічно-пропагандистському сенсі, а й у сфері реальної життєдіяльності. Принаймні, ця теза коректно поширюється на розвинені демократичні країни. В Україні ж зазначений принцип поки що більшою мірою лише декларується. Однак, він є тим світоглядно-цілепокладаючим осердям, яке детермінує закономірності й особливості розгортання процесів в економічній й політичній, культурній й побутовій. Саме тому стрижневою основою нової філософії економічного зростання для України постає ідеологія сталого людського розвитку.

Проблема гармонійного розвитку людства як частини біосфери в природному середовищі має давню історію. Зі стародавніх часів філософи однією з головних проблем розглядали місце людства в природі. Варто пригадати, що ще Діоген-Кінік (400–325 рр. до н.е.) закликав до

обмеження споживання, до зближення людини з природою як імперативної умови успішної життєдіяльності. Через півтора тисячоліття ця теза набула нового полемічного посилення. Ж. Кельвін найкращими вважав такі людські риси, як помірність та бережливість, тому проповідував принципи мирського аскетизму. Італійський філософ Т. Кампанелла у праці «Місто сонця» вважав за необхідне «ракуватися із законами природи», обмеживши побут лише найбільш необхідним. На протигагу цим поглядам емпіризм та раціоналізм Нового часу (Ф. Бекон, Р. Декарт, Д. Дідро, Б. Спіноза) проголошували метою знань збільшення влади людини над природою, «зміну природи за людським розумінням» [6, с. 115].

Як зазначає український дослідник питань сталого розвитку Л. Мельник, «людина залежить від природи – це аксіома. Але це тільки частина істини. В сучасних умовах і сама природа опинилася в залежності від діяльності людини. Відповідно її стан можна вважати за такий, що підтримується людиною. Тому сталий розвиток – це підтримуючий розвиток» [17, с. 23].

Концепція сталого розвитку була сформульована на Конференції ООН з довкілля і розвитку (ЮНСЕД) в 1992 році в Ріо-де-Жанейро. Спочатку вона зосередила вістря своєї уваги на вирішенні глобальних проблем виживання людства на тлі взаємодії природи і суспільства. Історія самого терміну «сталий розвиток» фактично бере початок із Декларації Конференції ООН по довкіллю (Стокгольм, 1972 р.), а також з доповідей Римського клубу, коли була виразно усвідомлена проблема негативних наслідків техногенних трансформацій соціоприродних систем. Створена Міжнародна комісія при ООН з довкілля і розвитку поставила завдання сформувати відповідну програму, для назви якої було запропоновано поняття «сталий розвиток» [20, с. 4].

Цей термін значною мірою став продовженням концепції ноосфери, сформульованої академіком В. Вернадським. Суть його полягає в обов'язковій узгодженості економічного, екологічного та людського розвитку таким чином, щоб від покоління до покоління не зменшувалися якість і безпека життя людей, не погіршувався стан довкілля й відбувався соціальний прогрес, який забезпечить потреби кожної людини [7].

Таким чином, сталим людським розвитком є такий розвиток, що, по-перше, базується на справедливості, свободі й творчості, по-друге, забезпечує незворотність економічного, політичного і соціокультурного зростання поколінь. Необхідність справедливого розподілу благ у процесі людського розвитку, врахування перспектив майбутніх поколінь, зміщення акцентів у напрямку розширення прав і свобод людини за умови коеволюції з навколишнім світом, узгодження на цій основі векторів розвитку соціуму та природного середовища об'єктивно призводять до формування нового концептуального підходу – теорії сталого людського розвитку. Утвердження цієї концепції потребує особливого ставлення до людини як ключової фігури в процесі будь-якого розвитку, а також всебічного аналізу сутності, цільових орієнтирів і особливостей сталого людського розвитку як головної рушійної сили будь-якого соціально-економічного прогресу [8, с. 35].

Сам термін «сталий розвиток» чимало дослідників вважають невдалим, оскільки «сталість» і «розвиток» певною мірою виключають один одного. Проте, поняття

«сталий розвиток» отримало загальне визнання. Сталий розвиток – складне й багатоаспектне поняття. В ньому інтегруються як природні й соціально-економічні параметри навколишнього середовища, так і етичні, правові норми справедливого розподілу спільного природного спадку між поколіннями [15, с. 56].

Сучасні глобалізаційні процеси відбуваються за умов, коли «основним ресурсом стає інформація, а фактором, що стимулює чи обмежує розвиток суспільства, – *знання*» [16, с. 75]. За умов глобалізму розростається «новий клас» – «люди повітря» [13], які латентно підпорядковують собі владні позиції в сучасному суспільстві. Вони володіють більшою свободою і незалежні від різних ієрархій уже хоча б тому, що знаходяться *над* ними. Ці люди успішно використовують переваги отриманої незалежності у власних цілях.

Глобалізація – це не лише нові можливості й перспективи, а й також небезпеки, виклики і проблеми. І чим більше те чи інше суспільство нехтує можливостями і перспективами, тим виразніше воно посилює небезпеки, виклики і проблеми. Це схоже на швидкісний вид транспорту, завдяки якому можна істотно заощадити час, а можна потрапити в аварію. Як слушно нагадує Зигмунт Бауман, «глобальні фінансові ринки диктують усій планеті власні закони й правила; фактично «глобалізація» постає тоталітарним поширенням певної логіки на всі аспекти життя» [2, с. 241].

Поняття глобальних проблем як загальноприйнятого терміну з'явилося в 70-х роках ХХ сторіччя після появи першої доповіді Римському клубу під назвою «Межі зростання» (1972 рік). Доповідь підготувала група вчених під керівництвом Д. Медоуза, який опрацював набір ідей, висунутих його вчителем – професором кібернетики Д. Форестером за рік до цього в книзі «Світова динаміка». Відтоді глобальними називають проблеми, які охоплюють весь світ, все людство, створюють загрозу для його сьогодення і майбутнього, а також вимагають для свого розв'язання об'єднаних зусиль, спільних дій всіх держав і народів.

Аналітики стверджують, що для сталого розвитку людства населення Землі не повинно перевищувати 8 млрд. чоловік. Втім, навіть у цьому випадку потрібні істотні зміни характеру виробництва та стилю життя. Необмежене зростання населення здійснює такий тиск на природу, який може виявитися сильнішим за будь-які зусилля забезпечити надійне майбутнє. Якщо ми хочемо зупинити руйнування природного середовища, то потрібно дотримуватись певних меж цього зростання. Згідно з оцінками Всесвітнього банку, населення Землі не стабілізується на рівні нижчому, ніж 12,4 мільярдів чоловік, а відповідно до розрахунків ООН, можливе досягнення відмітки в 14 мільярдів.

Основні підходи до визначення сутності поняття сталого людського розвитку зводяться до наступного: «Сталий людський розвиток являє собою такий розвиток, який приводить не лише до економічного зростання, а й до справедливого розподілу його результатів, який відновлює навколишнє середовище, а не знищує його, який підвищує рівень відповідальності людей, а не перетворює їх на бездушних виконавців» [8, с. 35]. На думку фахівців Інституту сталого розвитку, сталий людський розвиток – це можливість задоволення фізичних, духовних та інших потреб розвитку сучасної людини впродовж всього

життя. Такий розвиток повинен бути тривким у часі і не відбуватись за рахунок погіршення можливостей наступних поколінь людей [12, с. 7].

Окрім того, дослідники визначають, що поняття «сталості» означає не кінцевість відповідних показників, а їх необмежений характер, спрямованість суспільного розвитку через їх нарощування. До цих показників відносяться: економічна ситуація, зайнятість населення та соціальний захист, динаміка народонаселення (демографічний фактор), харчування та охорона здоров'я, охорона довкілля (екологія), освіта, наука і культура. Збалансованість показників засвідчує рівень цивілізованості розвитку держави [3, с. 5].

Розкриваючи сутність сталого розвитку, необхідно враховувати відмінність між поняттями «розвиток» та «зростання». Розвиток – це зміна до більш повного, важливішого і кращого стану. Тут присутні як кількісні, так і якісні характеристики. Зростання стосується тільки кількісного збільшення у фізичному вимірюванні. Ця відмінність важлива для розуміння не тільки розвитку загалом, а й сталого, якісного розвитку [4, с. 66].

Звичайно, сталий розвиток не є зафіксованим станом гармонії. Тут немає ні фіксації, ні гармонії – є постійний процес еволюції, в процесі якої людина відіграє вирішальну роль. Саме вона є тим чинником, який забезпечує не просто розвиток, а задоволення потреб прийдешніх поколінь. Розвиток, який не керується таким функціонально-життєдіяльним принципом, не може вважатися сталим і прийнятним [1, с. 10].

Інтенсифікація глобального економічного прогресу висуває на перший план проблеми дослідження, ефективного використання і можливостей управління ресурсами для сталого розвитку економік на національному і глобальному рівнях. Провідні країни світу визнали, що на сьогодні саме розвиток людського потенціалу є основним ресурсом сталого економічного зростання і конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі. Людський потенціал постає головним фактором виробництва товарів і послуг в контексті переходу до інформаційного суспільства і економіки, заснованої на знаннях. Наприкінці ХХ століття науковці Махбуб уль Хак і Амартія Сен розробили концепцію людського розвитку ПРООН, основним принципом якої є твердження, що основним багатством є люди, людські ресурси, людський капітал [8, с. 40].

Традиційно до основних складників сталого людського розвитку відносять економічне зростання (у значенні розвитку – тобто кількісних і якісних показників), яке ґрунтується не на поляризації суспільств та збагаченні меншості за рахунок більшості, а на справедливому розподілі результатів економічного зростання; відновлення та збереження стійкого стану довкілля; підвищення добробуту людей, оскільки стан довкілля та добробут знаходяться у взаємозалежності; опора на відродження й зрощення культурного потенціалу нації за умов глобалізаційних викликів суспільства.

У наш час економічне зростання часто руйнує природне середовище, а екологічна деградація підриває економіку та унеможливує процес розвитку. Цей фундаментальний зв'язок набув очевидних ознак лише у 80–ті роки ХХ століття в процесі виявлення кризисних явищ в економіці та екології. Екологія і економіка переплелися між собою на всіх рівнях: місцевому, регіональному, національному

і глобальному – формуючи надскладну систему причин і наслідків.

Розвиток економіки не може здійснюватися за умов деградації її ресурсної бази. Неможливо забезпечити збереження довкілля, коли зростання не враховує фінансові збитки, пов'язані з руйнуванням довкілля. Ці проблеми не можна вирішити у відриві одна від одної. Вони взаємозв'язані в єдиній системі природа–суспільство–людина. Не існує автономних екологічних та економічних проблем: сучасне людство має справу із єдиними проблемами розвитку людини і довкілля. Тому екологія і економіка мають бути повністю інтегровані в процесі ухвалення рішень і підготовки законів задля збереження природного середовища і забезпечення соціально–економічного розвитку [10, с. 129].

Таким чином, сучасний економічний підхід до економічного зростання полягає в оптимальному використанні обмежених ресурсів, у застосуванні природо–, енерго– і матеріалозберігаючих технологій для забезпечення щонайменше збереження сукупного капіталу (фізичного, природного та людського), з використанням якого сукупний прибуток створюється. Водночас перехід до інформаційного суспільства призводить до зміни структури сукупного капіталу на користь людського, збільшуючи нематеріальні потоки фінансів, інформації та інтелектуальної власності [7].

Економічний сталий розвиток не має сенсу без справедливого розподілу його результатів. Головні принципи сталого розвитку: по–перше, принцип «задоволення потреб» – на перший план висуваються потреби найбільш вразливих прошарків населення; по–друге – принцип «встановлення обмежень»: на розвиток людства та стан технологій накладаються обмеження задля збереження довкілля. Сталий розвиток передбачає ощадливе ставлення до довкілля, коли люди братимуть від природи лише необхідне для їхнього життя, обов'язково зважаючи на те, чи зможе природа відновити даний ресурс [14, с. 11]. На перший план виходить фактор соціальної складової економічного зростання, який може гарантувати людині гідне існування.

Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, на збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Людина має стати не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Вона повинна брати участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті й реалізації рішень, контролі за їх виконанням. Важливе значення для забезпечення цих умов має справедливий розподіл благ між людьми, плюралізм думок та толерантність у стосунках між ними, збереження культурного капіталу і його розмаїття, насамперед спадщини не домінуючих культур.

Системне узгодження та збалансування цих трьох складових – завдання величезної складності. Зокрема взаємний зв'язок соціальної та екологічної складових приводить до необхідності збереження однакових прав сьогоднішніх і майбутніх поколінь на використання природних ресурсів. Взаємодія соціальної та економічної складових вимагає досягнення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми й надання цілеспрямованої допомоги бідним прошаркам суспільства [7].

Забезпечення громадянам належного рівня доходів є концентрованим виразом спроможності суспільства захищати право людини на гідне життя. Вирішення

завдань підвищення життєвого рівня населення, подолання бідності, зменшення майнового та соціального розшарування створюють підґрунтя для ефективного збереження і відтворення трудового потенціалу, розвитку охорони здоров'я, освіти, культури, інших галузей соціальної інфраструктури [9].

Людський розвиток виходить за межі зростання національного доходу; він передбачає створення такого середовища, в якому людина має можливість повністю розкрити свій потенціал, жити продуктивно і творчо в гармонії зі своїми потребами та інтересами. Таким чином, люди є справжнім багатством суспільства і людський розвиток є процесом розширення можливостей і вибору для кожного члена суспільства [19, с. 26].

Що стосується України, то в період кардинальних трансформаційних змін соціально-економічної системи однією з найважливіших проблем суспільства є не лише збереження, а й примноження людського потенціалу країни. Це завдання може бути реалізовано лише за умови забезпечення сталого та динамічного людського розвитку, що має відбуватись на якісно новій основі і який потребує адекватного та соціально гарантованого економічного забезпечення [18, с. 3].

Осмилення якості життя в парадигмі людських цінностей та сталого людського розвитку постало актуальним завданням української державотворчої теорії, ширше – української політології й гуманітарної думки загалом. Означений підхід розглядався як модернізаційний, як такий, який поряд із збереженням позитивних аспектів формаційного аналізу, розширює наші оціночні й прогностичні можливості, дозволяє поглибити теоретичне бачення нових суспільних реалій і одночасно здійснити прогноз їх розвитку в більш-менш віддаленій перспективі [3, с. 3].

За умов сучасного процесу глобалізації важливою умовою сталості людського розвитку є відродження й зрощення культурного потенціалу нації. Культура є саме тим формуючим чинником, який створює невинний розвиток людини. Людина фактично почалася із появою в його предків перших елементів культури у вигляді своєрідних психічних утворень. Адаптивна роль останніх в процесі філогенезу невинно підвищувалася, надавши з часом реальне підґрунтя для ствердження, що, на відміну від тварини, людина народжується двічі: перший раз фізично, вдруге – в духовному реакторі культури. І цей другий етап народження, як правило, постає більш важливим: нездійснене культурне народження «відміння» фізичне буття [5, с. 187].

Для створення умов сталого людського розвитку на підґрунті національно-культурних інтересів потрібен збалансований розвиток не тільки держави в цілому, але і будь-якого регіону, що зумовлює вирішення трьох основних задач:

1. Економічної – забезпечення збалансованого з екологічними і соціальними вимогами ефективного розвитку виробництва.

2. Екологічної – відновлення первинної якості стану природного середовища до рівня, що не шкодить здоров'ю людини і природним екосистемам, збереження його на цьому рівні, досягнення його максимально можливого поліпшення.

3. Соціальної – поліпшення умов життєдіяльності і відтворення населення, поліпшення його генофонду,

підвищення його матеріального забезпечення і якості життя [15, с. 61]. До цих завдань додається ще й формування відповідної культури сталого розвитку, яка ґрунтується на системі цінностей сталого розвитку людства. Можна нескінченно створювати концепції та ідеї, але без втілення їх у суспільну та індивідуальну свідомість, без створення мотивації кожного на усталений розвиток людини та саморозвиток ці ідеї залишаться філософсько-теоретичним надбанням.

Таким чином, створення умов сталого розвитку людини без культури неможливо, оскільки в умовах розширення можливостей маніпулювання свідомістю на підставі руйнації старих ідеологічних ціннісних систем і штучного створення нових духовних й політичних кумирів сьогодення роль вищих цінностей як духовної основи усталеності суспільства значно зростає. Тому значення духовних цінностей як фактору усталеності й безпеки суспільства зумовлюється, на нашу думку, також специфічними ідеологічними функціями. Духовні ідеали визначають вищі сенси існування і спрямованість суспільного розвитку, складаючи «духовний код» нації, виконують функцію її духовного єднання і зміцнення.

Список використаних джерел

1. Акоюн В. Концептуальні ідеї сталого людського розвитку / В. Акоюн // Вісник Інституту розвитку дитини. – 2011. – №15. – С.5–12.
2. Бауман З. Индивидуализированное общество: пер. с англ. / Зигмунт Бауман; ред. В. Л. Иноземцев. – М.: «Логос», 2005. – 390 с.
3. Белобров Б. Д. Идеология сталого людського розвитку в Україні в період соціальних трансформацій: проблема становлення / Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / Б. Д. Белобров; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2005. – 19 с.
4. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток: (Системні маркетингові дослідження) / О. Г. Білорус, Ю. М. Мачейко. – К.: МАУП, 2003. – 492 с.
5. Гридасова Н. Місце і роль економічної культури у структурі загальної культури особистості / Наталя Гридасова // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. – 2011. – №2 (73), лютий. – С.141–145.
6. Добровольський В. В. Екологічні знання: Навч. посіб. / В. В. Добровольський. – К.: Професіонал, 2005. – 304 с.
7. Згуровський М. Україна у глобальних вимірах сталого розвитку [Електронний ресурс] / М. Згуровський // Дзеркало тижня. – 2006. – №19. – Режим доступу: http://dt.ua/SCIENCE/ukrayina_u_globalnih_vimirah_stalogo_rozvitku-46725.html.
8. Іващенко Т. Ю. Сталий людський розвиток: концептуальний підхід / Т. Ю. Іващенко // Ринок праці та зайнятість населення. – 2011. – №3. – С.34–38.
9. Концепція гуманітарного розвитку України: Проект [Електронний ресурс] / Керівн. акад. НАН Укр. Жулинський М. Г. – Режим доступу: old.niss.gov.ua/Table/konsep.htm.
10. Кузнецов О. Л. Система природа – общество – человек: устойчивое развитие / О. Л. Кузнецов, П. Г. Кузнецов, Б. Е. Большаков. – Дубна, 2000. – 228 с.
11. Курій Л. О. Значимість показників людського потенціалу у формуванні конкурентоспроможності країни / Л. О. Курій // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. – Вип. III (43). – Економічні науки. – С.40–44.
12. Ландик В. І. Проект Концепції переходу України до сталого розвитку / В. І. Ландик, С. В. Семенець, Т. М. Яхєєва. – К.: Інститут сталого розвитку, 2004. – 64 с.
13. Неклеса А. Nomines Aeris. Люди воздуха, или Кто строит мир? – М.: Институт экономических стратегий, 2005. – 224 с.
14. Підліснюк В. Сталий розвиток суспільства: роль освіти. Путівник / І. Рудик, В. Кириленко, І. Вишеньська, О. Маслюківська / За ред. В. Підліснюк. – К.: Видавництво СПД «Ковальчук», 2005. – 88 с.
15. Сонько С. П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми: Монографія / С. П. Сонько. – К.: Ніка Центр, 2003. – 287 с.
16. Сохраняева Т. В. Гуманистические ориентиры развития системы образования // Философские науки. – 2005. – №9. – С.72–79.

17. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: Учебник / Под ред. проф. Л. Г. Мельника, проф. Л. Хенса. – Сумы: Университетская книга, 2007. – 1120 с.

18. Томчук Н. В. Система соціально-економічного забезпечення людського розвитку в умовах трансформаційної економіки: Дис... канд. економ. наук 08.00.01 / Н. В. Томчук; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2009. – 214 с.

19. Україна: на шляху до соціального залучення: Національна доповідь про людський розвиток 2011 [Електронний ресурс] / Під ред. Ру Гриффітс. – К.: ПРООН, 2011. – 125 с. – Режим доступу: undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf.

20. Урсул А. Д. Философия науки и концепция устойчивого развития / А. Д. Урсул // Философия науки. – 2000. – №2. – С.3–12.

References

1. Akopjan V. Konceptual'ni idei' stalogo ljuds'kogo rozvytku / V. Akopjan // Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. – 2011. – №15. – S.5–12.

2. Bauman Z. Individualizirovannoe obshchestvo: per. s angl. / Zigmunt Bauman; red. V. L. Inozemcev. – M.: «Logos», 2005. – 390 s.

3. Bjelobrov B. D. Ideologija stalogo ljuds'kogo rozvytku v Ukraini' ni v period social'nyh transformacij: problema stanovlennja: Avtořef. dys... kand. polit. nauk: 23.00.03 / B. D. Bjelobrov; Nac. ped. un-t im. M. P. Dragomanova. – K., 2005. – 19 s.

4. Bilorus O. G. Global'na perspektyva i stalij rozvytok: (Systemni marketologichni doslidzhennja) / O. G. Bilorus, Ju. M. Macejko. – K.: MAUP, 2003. – 492 s.

5. Grydasova N. Misce i rol' ekonomichnoi' kul'tury u strukturі zagal'noi' kul'tury osobystosti / Natalija Grydasova // Molod' i rynek. Shhomisjachnyj nauko-ved. žurnal. – 2011. – №2 (73), ljutyj. – S.141–145.

6. Dobrovol's'kyj V. V. Ekologichni znannja: Navch. posib. / V. V. Dobrovol's'kyj. – K.: Profesional, 2005. – 304 s.

7. Zgurovs'kyj M. Ukrain'na u global'nyh vymirah stalogo rozvytku [Elektronnyj resurs] / M. Zgurovs'kyj // Dzerkalo tyzhnja. – 2006. – №19. – Rezhym dostupu: http://dt.ua/SCIENCE/ukrayina_u_globalnih_vimirah_stalogo_rozvitku-46725.html.

8. Ivashhenko T. Ju. Stalij ljuds'kyj rozvytok: konceptual'nyj pidhid / T. Ju. Ivashhenko // Rynok praci ta zajnatist' naselennja. – 2011. – №3. – S.34–38.

9. Konceptcija gumanitarnogo rozvytku Ukrainy: Proekt [Elektronnyj resurs] / Kerivn. akad. NAN Ukr. Zhulyns'kyj M. G. – Rezhym dostupu: old.niss.gov.ua/Table/konsep.htm.

10. Kuznecov O. L. Sistema priroda – obshchestvo – chelovek: ustojchivoje razvitie / O. L. Kuznecov, P. G. Kuznecov, B. E. Bol'shakov. – Dubna, 2000. – 228 s.

11. Kurij L. O. Znachymist' pokaznykiv ljuds'kogo potencialu u formuvanni konkurentospromozhnosti kraïny / L. O. Kurij // Visnyk Chernivc'kogo torgovel'no-ekonomichnogo instytutu. – Chernivci: ChTEI KNTEU, 2011. – Vyp. III (43). – Ekonomichni nauky. – S.40–44.

12. Landyk V. I. Proekt Konceptcii' perehodu Ukrainy do stalogo rozvytku / V. I. Landyk, S. V. Semencov, T. M. Jahejeva. – K.: Instytut stalogo rozvytku, 2004. – 64 s.

13. Neklessa A. Homines Aeris. Ljudi vozduha, ili Kto stroit mir? – M.: Institut jekonomicheskijh strategij, 2005. – 224 s.

14. Pidlisnjuk V. Stalij rozvytok suspil'stva: rol' osvity. Putivnyk / I. Rudyk, V. Kyrylenko, I. Vyshens'ka, O. Masljukivs'ka / Za red. V. Pidlisnjuk. – K.: Vydavnytvo SPD «Koval'chuk», 2005. – 88 s.

15. Con'ko S. P. Prostorovyj rozvytok socio-prirodnyh system: shljah do novoï' paradygmy: Monografija / S. P. Son'ko. – K.: Nika Centr, 2003. – 287 s.

16. Sohranjaeva T. V. Gumanisticheskie orientiry razvitija systemy obrazovanija // Filosofskie nauki. – 2005. – №9. – S.72–79.

17. Social'no-jekonomicheskij potencial ustojchivogo razvitija: Uchebnik / Pod red. prof. L. G. Mel'nika, prof. L. Hensa. – Sумы: Universitetskaja kniga, 2007. – 1120 s.

18. Томчук Н. В. Система соціально-економічного забезпечення людського розвитку в умовах трансформаційної економіки: Дис... канд. економ. наук 08.00.01 / Н. В. Томчук; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2009. – 214 с.

19. Україна: на шляху до соціального залучення: Национальна доповідь про людський розвиток 2011 [Електронний ресурс] / Під ред. Ру Гриффітс. – К.: ПРООН, 2011. – 125 с. – Режим доступу: undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf.

20. Урсул А. Д. Философия науки и концепция устойчивого развития / А. Д. Урсул // Философия науки. – 2000. – №2. – С.3–12.

Oleksenko R. I., doctor of philosophy, professor, department of philosophy, Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytsky (Ukraine, Melitopol), roman.xdsl@rambler.ru

Philosophy of sustainable development in the globalization era

In the article the philosophy of sustainable development in the period of globalization and the information revolution. The process occurring in an era of globalization. Outlined place of «man» in the era of sustainable development.

Keywords: philosophy, sustainable development, globalization, harmony.

Oleksenko P. I., доктор філософських наук, професор кафедри філософії, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького (Україна, Мелітополь), roman.xdsl@rambler.ru

Философия устойчивого развития в эпоху глобализации

Раскрыто философию устойчивого развития в период глобализации и информационной революции. Проанализированы процессы протекающие в эпоху глобализации. Определено место «человека» в эпоху устойчивого развития.

Ключевые слова: философия, устойчивое развитие, глобализация, гармония.

* * *

УДК 141.7:316.42

Старовойт О. В.,

кандидат філософських наук, докторант, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Україна, Київ), helenst0001@rambler.ru

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ПОТРЕБА І РЕАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Аналізується потреба та реальність інноваційного розвитку особистості; його ініціюють глобалізація та інформаційна революція, що формують інноваційний тип прогресу; автор наголошує на формуванні «інноваційної культури» особистості, що зростає освітою, культурою, вихованням; розглядаються економічні, політичні і особливо соціокультурні стандарти інноваційної культури; соціальні стандарти інноваційної культури треба визначати через мотивацію людини до інновацій, яка створюється суспільством та внутрішньою спрямованістю людини на створення, що є її екзистенційною сутністю.

Ключові слова: людина, культура, інновації, глобалізація, інформаційна революція, інноваційний розвиток особистості.

Термін «інновація» був запропонований великим австрійським економістом Джозефом Шумпетером, який визначив його як комерціалізацію нових ідей на основі: застосування нових ідей і технологій; введення нових процесів; відкриття нових ринків; створення нових організаційних форм і структур. У цей перелік, на жаль, не включений ще один важливий фактор – готовність людей до змін.

Перманентна інновація та диверсифікація (різноманітність) діяльності – найбільш ефективні способи забезпечити стійку конкурентну перевагу для більшості сучасних організацій. Однак інноваційні процеси є нелегким випробуванням для залучених в них людей. Вони повинні успішно справлятися з адаптацією і постійними змінами, бути готовими до навчання, вдосконалення і високої результативності в умовах дефіциту часу і ресурсів. Ключові складові етики управління процесом інновацій – це управління людьми в умовах постійних змін і подолання опору змінам.

Інноваційна культура означає частину загального процесу, який характеризує ступінь сприйняття індивіда чи групи або суспільства діапазону різних новацій, щоб перетворити їх на інновації. Інтенсивне формування соціальних процесів зробило можливим розвиток окремих